

REISZ T. CSABA

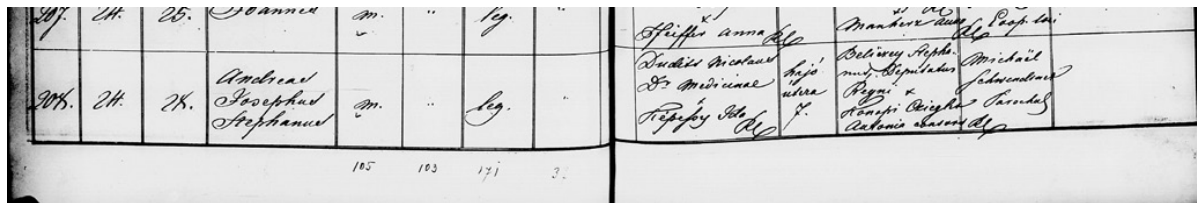
Dudits Andor festőművész családi kapcsolatai*

Az Országos Levéltár közművelődési rendezvényeinek régóta egyik fontos eleme, hogy az 1913–1918 között épített, majd gr. Klebelsberg Kuno vallás- és közoktatásügyi miniszter támogatásával és irányításával 1923–1929 között valóban dekoratív palotává alakított Bécsi kapu téri épületben az intézmény munkatársai körbevezetik a látogatókat. Az épületismertetések elmaradhatatlan része a magyar történeti jeleneteket ábrázoló szekciók, valamint azok készítője, Dudits Andor festőművész bemutatása. 2007–2012 között magam is számos alkalommal vezettem csoportokat, és előadásaimat szerettem volna a művész életére és családjára vonatkozó bőszegesebb tájékoztatással színesíteni. Adatgyűjtésem során szembesültem a ténnyel, hogy a művész családjáról szinte semmilyen adat nem lehet fel a kézikönyvekben.

Dudits Andor (1866–1944) valamennyi jelentősebb életrajzi gyűjteményben önálló szócikként szerepel, de adataiban több-kevesebb hibát vétenek.¹ A művész születési helyeként Budapest mellett régebben néha Békéscsabát is feltüntetik, születésnapjául következetesen június 25-ét adják meg, és halálának napja is vagy szeptember 7., vagy november 7. Dudits saját korának állami, közösségi és egyházi megrendelésekkel, hazai és nemzetközi kiállításokkal, szakmai díjakkal és szer-

zeti tagsággal, főiskolai katedrával, kormányzati kitüntetésekkel és jó sajtóvisszhanggal elismert festője volt. Családi gyökereiről, neveltetésének hátteréről, rokonságáról és baráti köréről, a művészvilággal való kapcsolatairól, vagyis mindarról, amely életműve alakulásában szerepet játszhatott, gyakorlatilag semmilyen ismerettel nem bírunk, ezért számos család(tag) adatait gyűjtöttem egy csokorba.

Tekintettel arra, hogy jelen dolgozat nem Dudits Andor személyéről, hanem családi kapcsolatairól szól, nincs hely és akarat életrajzában maradéktalan, valamennyi téves adat pontosítását tartalmazó összefoglalására. Megjegyzendő ugyanakkor, hogy az általánosan ismert 1866. június 25. helyett születésének időpontja 1866. június 24., és június 28-án keresztelték meg.² Más anyakönyvek, így a pesti piarista gimnázium anyakönyvei és a házasságkötését rögzítő állami anyakönyv is a helyes dátumot adják meg.³ Hogy a békéscsabai orvostudor gyermeke miatt Budapesten született, és nem ott, ahol idősebb és fiatalabb testvére, majd alább részletesen megadom. Elhunytának pontos dátumát (november 7.) pedig az állami halotti anyakönyvből vagy – alapos nekrológjával együtt – a Magyar Távirati Iroda napi híreiből állapíthatjuk meg.⁴

1. kép – Dudits Andor születési bejegyzése (vö. 2. l.)

* A Magyar Heraldikai és Genealógiai Társaság 2013. szeptember 16-án megrendezett családtörténeti konferenciáján elhangzott előadás szerkesztett és kiegészített változata. Az előadás prezentációja megtalálható: <http://prezi.com/3p2mmp67p-xh/dudits-andor-es-csaladja/>

¹ Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái. II. k. Bp., 1893; Révai Nagylexikona. VI. és XX. k. Bp., 1912, 1927; Magyar képzőművészek lexikona. I. k. Bp., 1915; A magyar társadalom lexikonja. Bp., 1930; Művészeti lexikon, I. k. Bp., 1935; Művészeti lexikon, I. k. Bp., 1965 (1975, 1981, 1998); Magyar Életrajzi Lexikon, I. k. Bp., 1967; Magyar Nagylexikon. VI. k. Bp., 1998; Révai Új Lexikona. V. k. Bp., 2000; Új Magyar Életrajzi Lexikon. II. k. Bp., 2001; Saur Allgemeines Künstlerlexikon. Bd. 30. München–Leipzig, 2001. „Dudits Andor” szócikk.

² Budapest, Belváros, római katolikus születési anyakönyv, 1862–1866. 230. 208. bejegyzés. Mikrofilmen: Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára (= MNL OL), A 79. tekercs (456. felvétel).

³ Magyar Piarista Rendtartomány Központi Levéltára (= MPRKL), Pesti gimnázium, Névkönyvek, 104–108. kötetek. Dudits Andor az 1877/78. tanévtől járt a kegyestanítórendiek pesti gimnáziumába, az 1881/82. tanévtől (V. osztály) magántanulásra tért. Nincs adat arról, hogy ebben a gimnáziumban érettségi vizsgát tett volna. Az anyakönyvekben következetesen 1866. június 24. a születési dátuma. Dudits Pécsi Stefániával 1901. február 12-én kötött házasságot: Budapest, VI. kerületi állami házassági anyakönyvek, 1901. évi 137. szám.

⁴ Budapest, VIII. kerületi állami halotti anyakönyvek, 1944. 2619. évi bejegyzés; MNL OL, XXVI-A-14-b Magyar Távirati Iroda, Híryanagok, Kül- és belpolitikai kiadás, 1944. november 8. 14. kiadás.

A biográfusok közül egyedül a Szinnyi József nagy vállalkozását folytató Gulyás Pál közöl olyan adatokat, amelyek Dudits Andor családi kapcsolataira utalnak, így feltüntetni a családi predikátumot („horechovitzi”), megadja a művész szüleit, gyermekét és testvérét.⁵

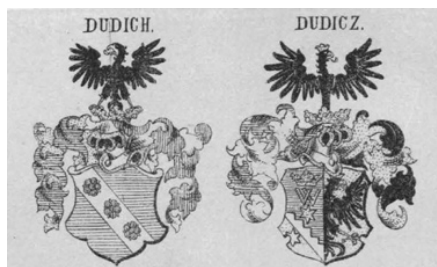
Dudichok a klasszikusoknál

A magyar családtörténeti irodalom klasszikusai közölnek ugyan Dudich családokra vonatkozó adatokat, de ezekből a festőművészhez közvetlenül köthető családtagot nem lehet feltárni, a kutatás irányának vélhető helyességét az előnévi azonoság támasztja legfeljebb alá.⁶

Nagy Iván a horehoviczi Dudich családot ismerteti, annak történetileg legjelentősebb tagjaként Andrászt (szül. Buda, 1533. február 16.) említve, aki tinini (1561), csanádi (1562), majd pécsi (1563) püspök lett. Ő később „a papi élet elől elvonulva” lengyel nőt vett feleségül és Smigla városában telepedett le, majd felesége halála után ismét megnősült, Sziléziába költözött és 1589. február 23-án hunyt el Boroszlóban.⁷ Megjegyzendő, hogy Dudich (Dudith, Dudić) András mint humanista polihisztor – a „magyar Erasmus” – talán az egyetlen családtag, akivel az utóbbi két évszázadban a történettudomány foglalkozott, bár utódairól, késői leszármazóiról ennek ellenére szinte nem található szakirodalmi adat. Nagy Iván András apját, a fiatalon csatában elesett Jeromost, valamint nagyapját, Jakabot említi még, aki II. Ulászló király udvari tanácsosa volt, míg édesanyját a velencei nemes Sbardellati családból eredezteti. E személyektől függetlenül, az újabb idők-ből is említi egy Dudichot, Istvánt, aki 1829-ben „Nomenclator operis Tripartiti” címen adott ki egy munkát. Az ő címerének leírása Nagy Iván szerint: „kék mezőben jobbról balra rézsútos vörös csíkolat, melyen három rózsza látszik. A pajzs fölötti sisak koronáján egyfejű sas áll szétterjesztett szárnyakkal”.⁸

Európa legnagyobb, közkeletű nevén „Siebmacher”-nek nevezett heraldikai összefoglalója pár évtizeddel később további adatokat és ekkor már címerképeket is közreadott. A családot a magyar (1893) és a horvát-szlávon (1899) nemesi kötetek is tartalmazzák, hasonló, de nem azonos adattartalommal. Mindkét műben két Dudich családot ismertetnek.

A magyarországi nemesek körében szereplő egyik Dudich család címere kék mezőben három egymást követő vörös rózsával díszített fehér harántpólya.⁹ A címer forrása Dudich

2. kép – A magyarországi Dudichok címeri (Siebmacher, IV. 15. 116. tábla)

István jogtudós 1829. évi pecsétje. A másik Dudich család nemesi előneve „Horehovicz”, címere késsel és arannyal hasított, az első mezőben egy hatágú ezüst csillaggal díszített, öt fehér fokkal betetözött arany haránttalp felett felül egy arany levélkoronával, alant egy hatágú arany csillaggal kísért arany W, a hátsó mezőben a hasítékból kinövő, koronás széttárt szárnyú sas. Sisakdísz: növekvő koronás sas, sisaktakaró: kék-ezüst és vörös-arany.¹⁰ A családtagok közül csak Jakabot, II. Ulászló király tanácsosát, és unokáját, Andrászt említik, akivel mint a tridenti zsinat egyik szónokával találkozunk, aki a papi hivatást otthagya megnősült és Lengyelországban telepedett le.

A horvát-szlávon nemesek között ugyancsak két Dudich családot ismertetnek.

Az egyik az orehovicai Dudich (Dudić), másképp Janko család, amelynek két címere is ismeretes. Az egyik címer négy úgynevezett farkasfoggal vágott, felül madár (galamb?) és két csillag, alul liliom és rózsza szerepel.¹¹ A címer forrása Dudich Kristófnak egy 1613-ban kelt oklevélre nyomott pecsétje. A család másik címere teljes egészében megegyezik a magyarországi Dudich család arany W betűt tartalmazó címerével.¹²

Ez egy régi Varasd megyei család, amely Ferdinánd király 1564. július 6-án Bécsben kelt adományával Metno, Pochakovina, Zajezda stb. birtokát nyerte el. A család egyes tagjai a „de Dudicsfalva” predikátumot is használták, a vonatkozó ügyiratok a varasdi levéltárban voltak. Az egyes családtagok közül említik Jakabot, II. Ulászló tanácsosát, akinek unokája volt András, Knin, Csanád és Pécs püspöke, a tridenti

147. 116. tábla: „Wappen: In B. ein mit drei hintereinandergereichten r. Rosen belegter w. Schrägbalken. – Kleinod: # Adler. – Decken: bg. – rs.”

¹⁰ Uo. „Wappen: Gespalten von B. und G.; vorne über mit einem sechsstrahligen s. Sterne belegten, mit fünf w. Stufen besetzten g. Schrägfuss, ein v. einer g. Blätterkrone überhöhtes und unterhalb v. einem sechsstrahligen g. Sterne begleitetes, goldenes W; hinten aus der Spaltung wachsend, ein gekrönter # Adler. – Kleinod: Gekrönter # Adler, wachsend. – Decken: bs – rg.”

¹¹ Ivan v. Bojničić: Der Adel von Kroatien und Slavonien (Siebmacher's Wappenbuch, IV. 13. Nürnberg, 1899). 41. 31. tábla. „Durch vier sogen. Wolfszähne quergetheilt; oben Vogel (Taube?) und 2 Sterne, unten Lilie u. Rose.”

¹² „Gespalten von B. u. G.; vorne über mit einem sechsstrahligen s. Sterne belegten, mit fünf weissen Stufen besetzten g. Schrägfuss, ein von einer g. Blätterkrone überhöhtes und unterhalb von einem sechsstrahligen g. Sterne begleitetes, goldenes W; hinten aus der Spaltung wachsend ein gekrönter # Adler. Kleinod: Gekrönter # Adler wachsend. Decken: bs. – rg.” Uo. 41.

⁵ Gulyás Pál: Magyar írók élete és munkái. VI. k. Bp., 1944. Dudits Miklós, Dudits Andor, Dudits Pál, ifj. Dudits Andor szócikkek.

⁶ A család Dudith, Dudić, Dudich, Dudits, Dudics formában is előfordul, sőt a cseh és lengyel szakirodalmat is alapul véve a Dudic, Dudytz névalak is „keresőszó” lehet. Jelen tanulmányban megtartom a szakirodalom vagy a források által alkalmazott alakokat, nem törekszem, mert nem is lehet, a családnév „normalizálására”.

⁷ Nagy Iván: Magyarország családai czímerekkel és nemzékrendi táblákkal. III. k. Pest, 1858. 410.

⁸ Uo. 411.

⁹ Tekintettel arra, hogy a német nyelvű címerleírások fordításában eltérő lehet a hazai gyakorlat, közlöm a német nyelvű eredeti leírást is. Géza von Csergheő: Der Adel von Ungarn samt den Nebenländern der St. Stephanskronen. I. k. (Siebmacher's Wappenbuch, IV. 15. Nürnberg, 1892).

zsinat résztvevője. Később az egyházi szolgálatból kilépett és kétszer nősült, Boroszlóban halt meg 1589-ben. Haláláig a Habsburg-ház buzgó híve volt. Az orehovici Dudichokat régebben „de Cetina” előnévvel illették, és Dalmáciából származtak. Ez abból a szempontból figyelemre méltó, mert a farkasfogak a Drenóczy-címerben is megjelennek, akik ugyancsak Dalmáciából származtak és a „de Cetina” előnevet viselték. A farkasfogak a család későbbi címerein is előfordulnak.¹³

A másik, ettől külön említett Dudich (Dudić) család címere: kék mezőben három egymást követő vörös rózsával díszített fehér harántpólya. Sisakdísz sas, sisaktakaró jobbról kék-arany, balról vörös-fekete. A címer a jogtudós Dudich István 1829. évi pecsétjén található, aki 1829-ben „Nomenclator operis Tripartiti” címmel jogi szakkönyvet adott ki.

3. kép – A horvát-szlavón Dudichok címerei (Siebmacher, IV. 13. 31. tábla)

4. kép – A morvaországi Dudich András-címer (Siebmacher, IV. 10. 141. tábla)

csillag között, a felső csillag felett ezüst W betű, tetején arany korona. Sisakdísz: koronából kinövő sas, sisaktakaró: fekete-arany és kék-ezüst.¹⁴

¹³ Uo. 41.

¹⁴ Heinrich von Kadich, dann Conrad Blazek: Der Mährische Adel (Siebmacher's Wappenbuch, IV. 10. Nürnberg, 1899). 204. 141. tábla. „Wappen: Gespulten; vorn in Gold gekrönter schwarzer Adler am Spalt; hinten in Blau ein schrägrechter silberner, am oberen Rande sechsmal gezahnter Balken zwischen 2 goldenen Sternen; über dem oberen Sterne der silberne Buchstabe W überhöht von goldener Krone. Kleinod: der Adler aus der Krone wachsend. Decken: schwarz-golden und blau-silbern.”

A horvátországi nemeseiket közreadó kötetben még egyszer szerepel az orehovici Dudich család címereként Dudich András pécsi püspök 1564. évi pecsétje, amelyet a Zágrábi Délszláv Akadémia levéltárában őriznek. A címer leírása: négy farkasfoggal harántosztott, felül csillag és korona, alul csillag.¹⁵

Dudich Andrásnak a boroszlói Erzsébet Könyvtárban őrzött arcképén szerepel az a címer, amelyet lemásoltak a kétezer polgári címer összeállításához. A címer leírása: hasított pajzs, első mezőjében fogazott harántpólya, két csillag által kísértén; a jobb felső sarokban ferde W. A második mezőben fél sas a hasadéokban. Koronás sisak, felszállni készülő galamb.¹⁶

5. kép – Dudich András pécsi püspök címere (Siebmacher, IV. 13. 159. tábla)

6. kép – A boroszlói Dudich András-kép címere (Siebmacher, V. 3. 25. tábla)

7. kép – A szilésziai Duditz András-címer (Siebmacher, VI. 8. 7. tábla)

A szilésziai tartományban kihalt porosz nemeseik között ugyancsak szerepelt horchovici Duditz (Dudithius) András. Életrajzi adatai szerint 1533. február 2-án Budán vagy Buda közelében egy várban született. 1574-ben követségben Lengyelországban járt, 1575-ben lengyel indigenátust szerzett, 1576-ban kilépett az egyházi szolgálatból, reformátussá lett és megnősült. Felesége halála után 1579-ben ismét megnősült, Zborowski Márton lányát, Erzsébetet, Tarnowski gróf

¹⁵ Ivan v. Bojničić: Der Adel von Kroatien und Slavonien (Siebmacher's Wappenbuch, IV. 13. Nürnberg, 1899). 220. 159. tábla. „Durch vier Wolfszähne schrägrechts getheilt; oben Stern und Krone, unten Stern.”

¹⁶ A. M. Hildebrandt, dann Gustav A. Seyler: Zweitausend bürgerliche Wappen. (Siebmacher's Wappenbuch, V. 3. Nürnberg, 1888). 22., 25. tábla. „Schild: gespalten; vorn, oben gezahnter Schrägbalken, von zwei Sternen begleitet; im rechten Obereck ein schräggestelltes W. Hinten halber Adler am Spalt. H.: gekrönt; zum Flug geschickte Taube.”

özvegyét vette feleségül. Tőle több gyermeke, köztük egy írásos dokumentumban is ismert fia született. Mindig császári érzelmű volt, de eladta lengyel- és magyarországi javait és Boroszlóban telepedett le, itt hunyt el 1589. február 23-án, a Szent Erzsébet-templomban temették el. Címere: hasított pajzs, első, arany mezejében koronás fekete sas a hasítékban, hátsó, kék mezejében egy öt lépcsőfokos ezüst alsó harántpólya, amelyet arany csillagok kísérnek. A mezőfejen ezüst W betű, tetején arany korona. Sisakdísz: koronából kinövő sas, sisaktakaró: fekete-arany és kék-ezüst.¹⁷

Kempelen Béla csak Nagy Iván és Siebmacher adatait ismértli meg: „Dudich (horehoviczi). – Horvátországi család. A családot másképpen Jankónak is hívták. – Vö. NI. III/410-1.; Siebm. 147., horv. 41., 220.”¹⁸

Összegezve, a klasszikus családtörténeti munkákban két Dudich családot különítenek el, a Jankó néven is ismertet, amelynek több tagját is megadják, és legjelentősebb tagjáról, Dudich András püspökről igen sok életrajzi adalékot is közölnek; e családnak kisebb-nagyobb variációkkal azonos jellegű címere van. A másik családnak csak egyetlen tagja ismert név szerint, akinek a foglalkozása és irodalmi munkássága, valamint címere tudható meg.

A kutatás új lehetőségei

Az elmúlt 5-10 évben a közgyűjteményekben (levéltárak, könyvtárak, múzeumok) az önerős vagy partneri együttműködésben végzett digitalizálási tevékenység nemcsak mennyiségi, de minőségi fejlődésen is keresztülment. Az elektronikus, sőt, nem egyszer online is elérhető tartalmak, kifinomult keresőmotorok a kutatás előtt korábban nem ismert mélységű feltárási lehetőségeket nyitnak meg. A kutatás mozgásterét bővítik a piaci szereplők (Arcanum Adatbázis Kft.), az egyházi törekvések (kalocsai és győri egyházmegye anyakönyveinek közzététele, a mormonok FamilySearch.org szolgáltatása) és a kutatótársadalom (Magyar Családtörténet-kutatók Egyesülete) szinergikus teljesítményei.

A jelenlegi kutatások eredményeivel a két Dudich család kapcsolódásait még nem lehet megállapítani, ezért a jobban adatolt, András püspököt is tagjai között bíró családdal itt és most bővebben nem foglalkozom, az ellentmondó adatok között nem teremtek rendet, és nem is teszek további pontosításokat és kiegészítéseket.¹⁹ Jellem ugyanakkor, hogy e család(rész)re is bőségesen szolgáltatnak adatot a különféle

adatbázisok, online adattartalmak. Így pl. a Magyar Országos Levéltár (MOL) középkori adatbázisa (mol.arcanum.hu/dldf) és a középkorra vonatkozó forráskiadványokat tartalmazó adatbázisa (mol.arcanum.hu/medieval) a 16. század első évtizedeiben, a MOL, a levéltárak és a múzeumok kiadványainak kétrétegű pdf-állományokat közreadó adatbázisai (mol.arcanum.hu/digilib, mol.arcanum.hu/digidat, www.leveltariportal.hu, muzeum.arcanum.hu, továbbá legújabbban a library.arcanum.hu) a szakirodalomban – többek között a fent idézett klasszikusok műveiben is! –, a MOL adatbázisai (adatbazisokonline.hu) a levéltári irategyüttesek adatbázisaiban nyújtanak releváns találatokat. Ezek szisztematikus feltárással arra is választ kaphatunk, hogy helyesen gondolta-e Sulica Szilárd, hogy pl. a Dudich család címerében látható W betű minden külön összefüggés vagy magyarázat nélkül, címertárgyként, elsősorban a külföldön divatos mesteralakok használatának hatása vagy folytatása gyanánt került-e a pajzsra.²⁰ Dudith András címereiről és eddig nem ismert életrajzi adatairól a következő évben, remélhetőleg ugyancsak a Turul hasábjain kívánok beszámolni.

A családtörténeti adatok kutatásához a fent említett online adattárakon túl nagy segítséget nyújtanak a különféle felekezeti és állami anyakönyvek, az azokból készített adatbázisok, a névváltoztatásokat feldolgozó adatbázisok, továbbá a gyászjelentések is. A magyarországi felekezeti anyakönyvek tartalma ugyan nem érhető el a mormonok FamilySearch.org oldalán, de a katolikus anyakönyvekből épített, kb. 95%-os feldolgozottság mellett több mint 18 millió rekordot tartalmazó adatbázisban a filmszám alapján megállapítható, hogy pontosan melyik község melyik anyakönyvében található az adat, ennek alapján a mikrofilm a MOL-ban visszakereshető, a filmszámot az általam fellelt adatoknál pontosan meg is adom.²¹ Ugyancsak a mormonoknál található a magyarországi állami anyakönyvek megyék, települések, anyakönyvtípusok és kronológia szerint, itt az egyes tekerceket darabonkénti átnézéssel lehet kutatni. A kutatás ezen nehézségén kívánt változtatni a Magyar Családtörténet-kutatók Egyesülete (MACSE, www.macse.org), amikor előbb a budapesti házassági anyakönyvek teljes feldolgozására vállalkozott, majd a munka – közel – befejeztével a születési és halálozási, illetve a nem budapesti anyakönyvek feltáráshoz is hozzákezdett.²² Az egyesület az 1913-ig megtörtént névváltoztatásokat is adatbázisba rendezte, amely szintén a honlapjukon keresztül érhető el.²³

Az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött közel 540 000 gyászjelentést (partecédulát) a mormonok mikrofilmre vették és digitalizálták, majd honlapjukon az ott szokásos módon, betűnként, tekerccsenkénti első név megadásával, külön

¹⁷ C. Blažek: Der abgestorbene Adel der Preussischen Provinz Schlesien (Siebmacher's Wappenbuch, VI. 8. Nürnberg, 1894.) 11. p., 7. tábla. „Wappen: gespalten. Vorn in Gold gekrönter schwarzer Adler am Spalt; hinten in Blau ein erniedriger schrägrechter, fünfmal gestufter silberner Balken, je begleitet von goldenem Sterne; im Feldeshaupt der silberne Buchstabe W, überhöht von goldener Krone, Kleinod: der Adler aus der Krone wachsend. Decken: schwarz-golden und blau-silbern.”

¹⁸ Kempelen Béla: Magyar nemesi családok. III. k. Bp., 1912. 392.

¹⁹ Pierre Costil, Dudith András egyik – ha nem a – legalaposabb életrajzírója családjáról megjegyezte, hogy közvetlen örökösei meghaltak, utódainak nyomuk veszett. Nagy számukat figyelembe véve mégis valószínű, hogy a család elterjedt. A szerző jelezte, hogy Morvaországban ismer Dudik-okat, továbbá egy magyar család, akit egy budapesti festőművész képvisel, e fel-

menőkhöz tartozónak vallja magát. Costil, Pierre: André Dudith, humaniste hongrois, 1533–1589. Paris, 1935. 431.

²⁰ Sulica Szilárd: A betű szerepe a magyar címerképeken. Turul, 46 (1932) 52–61. Vonatkozó hely: 60.

²¹ A www.familysearch.org oldalon Magyar katolikus egyházi rekordok száma: 18 304 230 rekord (2013. szeptember 27-i frissítés után).

²² Az 1895 utáni életrajzi adatoknál (születés, házasság, halál) nem hivatkozom forráshelyre, azokat a MACSE vagy a mormon honlapokon lehet elérni.

²³ Az adatbázisban megadott ügyiratszámokhoz tartozó ügyiratok megtalálhatók: MNL OL, K 150, Belügyminisztérium, Általános iratok [ügyiratszám/év].

adatbázis nélkül hozzáférhetővé tették. A partecédulák egyesével kutathatók, a szoros betűrend miatt „felezéses” mintavétellel gyorsítható az átnézés. Ezt az adatbázist használták fel a radixindex.com családtörténeti levelezőlista tagjai (belsőjük formálódott a MACSE is), hogy a Rakovszky István által készített adatbázisban kb. 20 cédulánként indexálják a teljes anyagot. Ebben az adatbázisban határköves kereséssel igen gyorsan lehet kutatásokat végezni.²⁴

A Dudits család

Dudits István jogász

Dudits Andor közvetlen felmenői között a család első ismert tagjai Dudics István és Molnár Mária, akik Miskolcon éltek, gyermekük kereszteselését a Mindszenti plébánia anyakönyve rögzítette: István nevű gyermekük 1799. december 19-én született.²⁵ A bejegyzés szerint a szülők „oros” hitűek, vagyis görög katolikusok voltak, házasságukra vonatkozó adatot a Mindszenti plébánia anyakönyvében nem találtam. Az ifjú István iskoláiról, tanulmányairól az egyetemtörténeti és peregrinációs adatbázisok nem őriztek meg adatokat. Jögrin végzett, Siebmacher is jogtudornak nevezi.

István 1825-től dolgozott jogi szakkönyvének megjelenésén, amelyet Werbőczy István Tripartitumához készített és a fogalmak magyarázatát adja.²⁶ Művét Szinnyei József hibás címléírással (téves évmegadáással) közli, amelyet a szakirodalom korrekciónak vett át. A mű helyes címléírása: *Nomenclator Operis Tripartiti Juris Consuetudinarii I. Regni Hungariae A Stephano de Verbeucz Anno 1514 concinnati, in quo juxta Strictum Alphabeticum Syllabicum ordinem omnium Nominum, Substantivorum, et quorumvis Terminorum, sive vocum Jurisperitorum exhibita, atque elaboratae sunt per Stephanum Dudits Juratum Causarum Advocatum. Pesthini, 1829. Typis Ludovici Landerer de Fűskut.*²⁷

A szerző a könyvét borosjenői Muslay Imrének ajánlja, aki a megjelentetésben nagy segítségére volt. A könyvet 1000 példányban nyomtatták ki, amely tartalmazza a 115 előfizető nevét is.²⁸

Talán e szoros együttműködés eredménye is volt, hogy István Muslay Imre lányát, az 1814-15 körül született, (mátra)szöllősi lakos Emerenciát vette feleségül 1830. június 30-án Pesten – a Muslay családról ld. alább.²⁹

A házasságból négy gyermek született, Amália Emerencia Leopoldina (Pest, 1831. júl. 7.), Emerencia Katalin (Pest, 1833.

jan. 19.), Augustza Kornélia (Pásztó, 1834. jún./júl.), majd végül Miklós (Mátraszőlős, 1835. december 6.).³⁰ A család Pestről vidékre, a Nógrád megyében honos és számos tisztséget betöltő Muslayak birtokaira költözött, ennek oka nem ismert.

Dudits István fiatalon, 1844. április 6-án elhunyt, ekkor már csak Amália és Miklós nevű gyermekei és özvegye gyászolták. Az alig 30 éves özvegy később ismét férjhez ment Belágh Pál ügyvédhez, és 76 éves korában, az új házasságban gyermekáldás nélkül hunyt el Budapesten. Ekkor már csak fia élt gyermekei közül.³¹

8. kép – Dudits István gyászjelentése (OSZK gyászjelentés-gyűjtemény)

Dudits Miklós orvos

Szinnyei József szerint homeopata orvos, tanulmányai után 1859-ben gyakorló orvos, tábori főorvosként részt vett a francia–olasz hadjáratban, majd a pesti Rókus kórházban segédorvos, ezután Békés megyében telepedett le. 1870–73-ig gróf Majláth Antalnak, később (1880) pedig gróf Nádasdy Ferencnek a házi orvosa volt. 1866 és 1873-ban kolera-járványorvos, a belga kir. és a középponti életmentők társulatának tiszteletbeli tagja, magyarországi levelezője és a budapesti „homoeopathiai társulat” titkára volt.³²

Varga Júlia és Molnár László szaklevéltár-vezetők – ezúton is ismételtelen megköszönt – adatközlése és a Semmelweis Orvostudományi Egyetem Levéltárában folytatott személyes kutatások alapján tanulmányairól is bővebb ismeretekkel rendelkezünk.

Miklós 1852. október 12-én iratkozott be a pesti egyetem orvosi karára. Elvégezte az 1852/53. tanév mindkét félévét, az 1853/54. tanév I. félévét és az 1854/55. tanév I. félévét. A peregrinációs adatbázis szerint 1854–1857 között tanult

²⁴ http://www.rakovszky.net/E1_LSG_ObitsIndex/GYJ-NevIndex.shtml. A partecédulák itt és a mormon honlapon is elérhetőek, az innen vett adatok esetén külön nem hivatkozom a forráshelyre.

²⁵ Miskolc (Mindszenti), római katolikus születési anyakönyvek, 1785–1824. MNL OL, A 975. tekercs (446. felvétel)

²⁶ 1825–1826. évi ügyiratok a Helytartótanács és a Magyar Kancellária iratai között.

²⁷ Online is elérhető a Google Books-on (books.google.com)

²⁸ Országos Széchényi Könyvtár Kézirattár, Jankovich: Analekta, Fond 16/85.

²⁹ Budapest, Józsefváros, római katolikus házassági anyakönyvek, 1830–1840. MNL OL, A 245. tekercs (315. felvétel).

³⁰ Budapest, Józsefváros, római katolikus születési anyakönyvek, 1830–1835. MNL OL, A224. tekercs (547. felvétel); Budapest, Belváros, római katolikus születési anyakönyvek, 1830–1835. A 75. tekercs (659. felvétel); Pásztó, római katolikus vegyes anyakönyvek, 1816–1852. A 1191. tekercs; Mátraszőlős, római katolikus születési anyakönyvek, 1822–1866. A 5343. tekercs.

³¹ Vö. a FamilySearch.org vagy a www.rakovszky.net oldalakon Dudits István és Belágh Pálné partecédulája.

³² Szinnyei J.: i. m. Dudits Miklós szócikk.

a bécsi egyetemen, 1854-ben az 1853/54-es tanév II. félévében. 1859. február 13-án a pesti egyetemen végzett orvosként.

Az orvostudor az 1865. évi találmányának előterjesztésekor szakmai előéletéről szólva kijelentette, hogy „az 1859-i hadjárat alkalmával tábori főorvos, a hadseregből kiléptem után pestvárosi Rochus-kórházban alorvos, két évi kórházi alkalmazás után 1861. júl. 15-től 1863. májusig Törökbecsén, ezután Békéscsabán magány gyakorló orvos” volt.

Miklós törökbecsei munkája alkalmával ismerkedett meg az 1858 óta a városban élő Képegy család legidősebb lányával, az 1844. július 10-én Budán született Ida Amáliával (a Képegy családról ld. alább). Házasságot Törökbecsén, 1864. április 25-én kötöttek.³³

A házaspárnak hét gyermeke született: Miklós István (Békéscsaba, 1865. márc. 1.–1865. ápr. 22.), András József István (Pest, 1866. júl. 24.–Budapest, 1944. nov. 7.), Helena Anna Vilhelmina (Békéscsaba, 1867. aug. 31.), Miklós József Tibor (Debrecen, 1869. jan. 4.), János Nepomuk (Nagytárkány/Perbenyik, 1871. szept. 2.), Pál Oszkár (Nagytárkány/Perbenyik, 1872. okt. 21.) és Irma Erzsébet Katalin Júlia (Budapest, 1877. dec. 20.). Csak Andor, Pál Oszkár és Irma élte meg a felnőttkort. Irma Palasovszky Sándorhoz ment feleségül, négy gyermeke és utódaik biztosítják, hogy legalább oldalán emlékezzenek Dudits Andor festőművészre.

Dudits Miklós tevékeny homeopata orvos volt, aki számos szakfolyóirat beindításában működött közre, a szakirodalom minősítése szerint azonban a korszak legeredménytelenebb újságkiadója volt.³⁴ Talán sikertelen vállalkozásai is közrejátszhattak abban, hogy házassága minden bizonnyal tönkrement. 1892. május 28-án Budapesten hunyt el, partecédulája szerint Andor, Oszkár és Irma nevű gyermekei gyászolták a maguk és rokonságuk nevében, vagyis a feleség nem szerepel a gyászolók között. Dudits Miklós a Budapesti lakcímjegyzékben 1888–1890 között mint özvegy szerepelt, tehát úgy tűnik, hogy elveszítette a feleségét.³⁵ A valóság azonban kicsit más lehetett. Képegy Ida Regele Jánossal kötött „boldog házasságának” hetedik évében, 1895. március 7-én hunyt el Budapesten, vagyis már 1888 óta volt a képviselőházi iroda főigazgatójának (második) felesége. Temetése az unitárius (!) egyház szertartása szerint történt, a vallásváltás oka minden bizonnyal a korábbi férjétől elválás lehetőségével élés volt.

Dudits Miklós 1865 novemberében kérvényt intézett székelyi Majláth György magyar udvari főkancellárhoz, hogy sebzések és műtétek utáni sebnyílások gyógykezelésére vonatkozó találmányát annak nyilvános megvizsgálata után a kormány vásárolja meg. A kancellária a helytartótanács-hoz utalta az ügyet, amely előbb tanácsot kért a pesti egyetem orvosi fakultásától, majd Pest városát arra utasította, hogy

9. kép – Munkácsy Mihály: Dudits Miklós, 1865 (ismeretlen helyen, közli: Végvári Lajos: Munkácsy Mihály élete és művei. Bp., 1958.)

a Rókus kórházban a nyilvános vizsgálatokat folytassák le. A kórház nagy ellenkezése után végül a kísérletsorozat megtörtént, amelynek vezetését Dudits Miklósnak kellett végeznie, ezért a kísérlet idejére családjával felköltözött Pestre, és májustól júliusig a fővárosban tartózkodott. Ez volt az oka, hogy Andor nevű gyermeke, a későbbi festőművész nem Békéscsabán, hanem Pesten született.³⁶

Dudits Miklós Békéscsabán baráti kapcsolatba került az akkor még pályája elején járó Munkácsy Mihállyal. A festő – tervezett tanulmányai költségeit előteremtendő – számos ismeretlen portréját festette meg, közöttük Dudits Miklós orvos és felesége arcképét 1865-ben. Az orvos volt az, aki 1866 februárjában a művész kiújuló szembaját felismerve értesítette a pesti doktorokat, akik így időben kezelésbe vehették Munkácsyt, megmentve ezzel szeme világát.³⁷

Dudits Miklós arról ábrándozott, hogy gyermeke majd művész lesz: ez Andor karrierjében be is teljesedett. A család kötődése Munkácsyhoz megmaradt, a szülőkről készült festmények Dudits Andor műtermében voltak, és még hagyatékanak leltárában is szerepelt a két Munkácsy-festmény, amelyek majd csak 1955 után kerülnek el a család tulajdonából. Korábban a művész özvegye a képeket felajánlotta a Szépművészeti Múzeumnak, de a szakértők a mester korai művének nem tulajdonítottak akkora művészi értéket, hogy azok megszerzését vagy védetté nyilvánítását javasolták volna. Végvári

³³ Kérésre Fodor István zentai levéltár-igazgató kolléga nézett utána a házasság adatának, szívességét ezúton is köszönöm. Nagybecskerekeli Levéltár, Törökbecsei római katolikus házassági anyakönyv, 1860–1872. 76. (7. bejegyzés). Dudits Nicolaus medicinae doctor és Képegy Ida házassága.

³⁴ „Az 1870-es-80-as évek „legtermékenyebb” (és legsikertelenebb) folyóiratalapítója Dudits Miklós homeopata orvos”. *Kóczián Mária-Kölnei Lívia: A homeopátiás gyógyítás története Magyarországon, 1820–1990. Orvostörténeti Közlemények*, 178–181. (2002) 75–110. Idézett hely: 91.

³⁵ A Budapesti lakcímjegyzékek online elérhetők: db.fszek.hu/cimtar

³⁶ Dudits Miklós találmányának történetét (annak tartalmát, az ellenőrzéséhez szükséges kísérletek jegyzőkönyveit és az egész ügy hivatali adminisztrációját) tanulmányos forrásközlésként az Orvostudományi Közleményekben tervezzük megjelentetni, az iratok feldolgozása jelenleg folyik.

³⁷ *Czeglédy Imre: Munkácsy Békéscsabán. Békéscsaba, 1975. 118. Czeglédy Imre: Munkácsy Békés megyében. Békéscsaba, 1994. (A Békés Megyei Múzeumok Közleményei 17.) 143. Az arcképek magántulajdonban vannak, képét közli: 147., 148.*

Lajos 1958-ban megjelent Munkácsy-monográfiájában még továbbra is Dudits Andornét adta meg a képek tulajdonosaként (aki ekkor már nem is élt).³⁸

Dudits Pál Oszkár

Dudits Andor felnőttkort is megelőző öccséről kevés ismerettel rendelkezünk. A mormon adatbázis szerint a nagytárkányi római katolikus születési anyakönyvben 1872. október 27-én jegyezték be megkeresztelését.³⁹

Bátyjához hasonlóan ő is a kegyestanítórendiek pesti gimnáziumában végezte középiskolai tanulmányait (1882–1890), itt is érettségizett, inkább közepes, mint jó tanuló volt. Az iskolai anyakönyvi bejegyzésekből tudható, hogy Oszkár valójában 1872. október 21-én, Perbenyiken (Zemplén megye, Nagytárkány filiája) született.⁴⁰ Perbenyik a Majláth grófok birtoka volt, egyikük, Antal mellett Dudits Miklós háziorvosként tevékenykedett annak 1873-ban bekövetkezett haláláig – ezért született két gyermeke is itt.

Oszkár (aki később Oszkár Pál, Pál Oszkár, majd 1910-től csak Pál néven szerepel a címtárakban) Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye árszékénél futott be hivatali karriert 1896–1913 között. Előbb közigazgatási gyakornok (1896–1901), majd tiszteletbeli megyei aljegyző (1900–1906), fogalmazó (1904–1906), végül ülnök (1907–1913) volt. 1913-ban az 1908-ban alakult Vármegyei tisztviselők országos egyesülete titkára lett.

1911–1914 között „A vármegye” felelős szerkesztője, 1912–1916 között a „Községi Szemle” kiadótulajdonosa és felelős szerkesztője volt.⁴¹

Viszonylag későn, 1913. augusztus 9-én kötött házasságot Budapesten, akkor már nyugalmazott vármegyei árszékülnökként, felesége Kracsmarik Zsófia (szül. 1889. júl. 14. r. kat.) volt. Házasságukat 1919-ben felbontották.⁴² Utódairól egyelőre adatot nem találtam.

Dudits Andor orvos

Dudits Andor festőművész 1901. február 12-én kötött házasságot Pécsi Manó és Rieger Júlia legkisebb lányával, az 1881. augusztus 20-án Budapesten született Stefániával (a Pécsi családra ld. alább). Házasságukból egyetlen gyermek, az ifjabb Andor született 1904. december 20-án Budapesten.⁴³

³⁸ Munkácsy Mihály is érdeklődéssel követte Dudits Andor festőművészeti munkáját. Első képét (Klinikai ambulatórium, 1890) már a kiállítás alkalmával érdeklődéssel tanulmányozta, vö. 1890. június közepén Szmracsányi Miklóshoz írt levelét. Munkácsy Mihály válogatott levelei. Szerk.: Farkas Zoltán. Bp., 1952. 164.

³⁹ Az adatbázisban két helyen is tévesen „Budics Pál Oszkár” néven szerepel; az online is elérhető szlovákiai anyakönyvekben nem találtam meg a kérdéses oldalt. Nagytárkányi római katolikus vegyes anyakönyv, 1779–1884. MNL OL, A 5496. tekercs.

⁴⁰ MPRKL, Pesti gimnázium, Névkönyvek, 109–116. kötetek.

⁴¹ db.fszek.hu/cimtar

⁴² www.macse.org, Budapesti házassági anyakönyvek adatbázis.

⁴³ Erre vonatkozó anyakönyvi bejegyzést ez ideig nem találtam, az adatot az egyetemi törzslapjáról vettem.

Az ifjú Andor a ciszterci rend budapesti Szent Imre gimnáziumában 1922 júniusában érettségizett, szeptember 12-én pedig beiratkozott a budapesti tudományegyetem orvosi karára. 1922/1923. I. félévtől 1926/27. II. félévig folytatott ott egyetemi tanulmányokat. Az első orvosi szigorlat I. részét (természettan, vegytan) 1923. június 20-án jó jelzéssel, II. részét 1924. június 13-án kitűnő (anatómia) és elégséges (élettan) jelzéssel tette le. A II. orvosi szigorlatot (kórbonctan: kitűnő, gyógyszer-tan: kitűnő, általános kórtan: jó, végeredmény: kitűnő) 1927. június 2–13. között tette le, ezt követően fél tandíjat fizetett.⁴⁴ A tandíjon is jól mérhető a korszak inflációja és a korona elértéktelenedése: míg az első évben 1000 koronát, a későbbi években 60 000 koronát, 990 000 koronát, 1 020 000 koronát fizetett a hallgató, végzősként, tandíjkedvezményesként pedig 51 pengőt. Az újabb rendszerű III. orvosi szigorlatát 1927. szeptember 19–1928. szeptember 13. között tette le (eredményei: belgyógyászat /5/, sebészet klinika/műtét /5/4/, szemészet klinika/műtét /4/5/, szülészet /4/2/, elmegyógyászat /5/, gyermekgyógyászat /4/, bőrgyógyászat /4/, végeredmény /4/). Gyakorlatát a Szent László kórházban, a Sebészeti és a Szemészeti klinikákon, a Rókus kórházban, az Elme- és idegkórtani klinikán, a Stefánia és a Szent István kórházakban végezte.

Előbb Budapesten volt kórboncnok egyetemi tanársegéd és I. kerületi kórboncnok szakorvos, majd 1940-ben Szegedre költözött és a Ferenc József Tudományegyetem Kórbonctani és Kórszövettani Intézetében működött ugyancsak tanársegédként. 1941-ben a visszacsatolt területen, a lévai állami kórházban kórboncnok főorvos.⁴⁵ Több tanulmányt készített szakterülete kérdéseiről.⁴⁶

Tragikusan fiatalon, 38 évesen, 1943. július 3-án Budapesten hunyt el.⁴⁷ Házastársa Zaitz Marianna volt, gyermekük 1937-ben született.⁴⁸ További leszármazotról jelenleg nincs adatom.

Családi kapcsolatok

Muslay család

A Duditsokkal kapcsolatba kerülő családok közül a legnagyobb történeti múltra a borosjenői Muslay család tekinthet vissza. Az „alapító” Simon Antal volt, aki testvéreivel 1565.

⁴⁴ Névjegyzéke azoknak, akik az 1926–27. tanévben a magyarországi tudományegyetemen, a műegyetemen, az egyetemi közgazdaságtudományi karon és a jogakadémiákon kitüntetéssel, illetőleg dicsérrel tettek vizsgálatot. I. A budapesti kir. magy. Pázmány Péter Tudományegyetemen. Második orvosi szigorlat: Dudits Andor. *Hivatalos Közlöny*, 36 (1928) január 1. 1:6.

⁴⁵ *Belügyi Közlöny*, 1941 (VII. 13.) 32. szám, 1373. „A m. kir. belügyminiszter dr. Dudits Andor szegedi lakos, szakorvost a VIII. fizetési osztály 3. fokozatába a lévai m. kir. állami kórházhoz kórboncnok laboratóriumi főorvossá kinevezte. (353.114/1941. B. M. szám.)”

⁴⁶ *Dudits Andor: Vércsoportkutatás. Magyar Szemle*, 42. köt. (1942) március, 3. (175.) szám, 140–147; Dudits Andor: Boncolás. *Magyar Szemle*, 45. köt. (1943) augusztus, 2. (192.) szám, 88–94.

⁴⁷ Vö. a gátszjelentését és a Budapest, VIII. kerületi állami halotti anyakönyv, 1943. 1573. szám. A halál oka: szervi szívbaj.

⁴⁸ Tekintettel arra, hogy a személyi adatok védelmének hatálya alá eső adatról van szó, a név megadásától eltekintek.

szepetember 2-án nyert címerlevelet I. Miksától. Ő szerezte meg az elhagyatott Borosjenő birtokát, és fia, Barnabás volt az első, aki magát „Simon, másképp Muslay” formában írta, a család ez időtől kezdődően folyamatosan vezethető le.⁴⁹ A családnak Pest, Nógrád és Temes megyében voltak birtokai, ennek megfelelően az itteni vármegyei tisztségekben találkozunk a család férfi tagjaival. Muslay II. Antal jeszenicei Jankovich Máriát vette feleségül, házasságukból hat gyermek született: III. Antal, I. László (Rádon született), Mária, Franciska, Imre és egy ismeretlen nevű leány. Muslay Imre cs. kir. kapitány, cs. kir. kamarás volt, Nagy Iván a feleségét nem ismeri, csak Sal. Ferenc nevű fiú- és ismeretlen nevű leánygyermekét adja meg (aki egyébként Dudichné volt). Kempelen még ennél is kevesebb adatot közöl, II. Antal (1744–1826) gyermekei közül csak Antal (1773–1828) és László (1783–1840) leszármazóit közli.

Muslay Emma 1814 körül született, mert amikor 1830. június 30-án feleségül ment Dudits Istvánhoz, a házassági anyakönyvben 17 évesnek tüntették fel. A férj miskolci származású, Nógrád megyei lakos volt, ülnök, mindkét jogi ügyvéd.⁵⁰ Négy gyermekük született, a legkisebb volt Miklós, a későbbi homeopata orvos (ld. feljebb).

A művészettörténeti szakirodalom szerint a német származású Donát János (1744–1830) 1812-ben megfestette Dudits Andor nagyapjának a portróját.⁵¹ A 78 éves Dudits Andort műtermében felkereső egyik nemzeti újság arról számolt be, hogy ott két festmény található Donát Jánostól, amely „a mester dédatyjáról: Muslay Istvánról és feleségéről, Jankovich Máriáról” készült. Alatta pedig két másik érdekes kép, „Munkácsy két arcképe, Dudits Miklós orvos és Képeffy Ida arcképe.”⁵² A családtörténeti adatok alapján mind a művészettörténeti adatot, mind Dudits Andor nyilatkozatát pontosítanunk kell, és erre lehetőséget az elvégzett családkutatások biztosítanak: Donát János képein Dudits Andor ükszülei (Muslay II. Antal és Jankovich Mária) láthatóak.

A Muslay család számos tagja a rádi családi sírboltban nyugodott, ennek feltárása és az ott nyugvó családtagok meghatározása a családtörténeti kutatásokat is segíthetné.

Képeffy család

A család első ismert tagja Képeffy György (Báb [Nyitra m.], 1780/1787 k.–Orosháza, 1836. febr. 17.), aki 1817. január 26-án Orosházán feleségül vette Zuber Teréziát (*1801 k.), gyermekük volt József (Orosháza, 1818. febr. 21.–Temesvár, 1876. okt. 25.).⁵³

⁴⁹ A Muslayakra ld. *Nagy Iván: Magyarország családai címerekkel és nemzékrendi táblákkal*. VII. k. Pest, 1860. 581–582. *Kempelen Béla: Magyar nemes családok*. VII. k. Bp., 1913. 299–300.

⁵⁰ Budapest, Józsefváros, római katolikus házassági anyakönyv, 1830–1840. A 245. tekercs (315. felvétel).

⁵¹ *Bakó Zsuzsanna: Donát János magyarországi német festő munkássága, 1744–1830*. Bp., 2012. 50.

⁵² Magyar Erő, 1944. 12. sz. Műterem-látogatás a hetvennyolc éves Dudits Andornál.

⁵³ *Héjja Julianna Erika: Békés vármegye archontológiája és propozográfiája, 1715–1848*. Gyula, 2009. 332–333.

Képeffy József „Bihar megyei földmérő” 1843. január 23-án Budán az Alsó-Vízivárosban feleségül vette Baczó József és Tomasek Anna (1803–Pozsony, 1875. márc. 26.) 20 éves hajadon lányát, Baczó Annát.⁵⁴ A fiatalasszony igen fiatalon, 26 éves korában, 1849. október 14-én elhunyt.⁵⁵ A házasságból gyors egymásutánban öt gyermek született: Dudits Miklós későbbi felesége, Ida Amália (Buda, 1844. júl. 10.–Budapest, 1895. márc. 7.), Emília Irma (Buda, 1845. aug. 22.–Budapest, 1938. ápr. 12.), József Béla (Orosháza, 1846. okt. 25.–1938 után), Géza Ödön (? , 1847. dec. 17.–Budapest, 1880. márc. 10.) és Vilhelmina (Orosháza, 1849. szept. 6.).

Emília kétszer ment férjhez, előbb Kollek Pálhoz (1876 előtt), majd Bánlaky Pálhoz (1924. okt. 30. előtt elhunyt), utóbbi házasságából született András Pál nevű fia (Törökbecse, 1878. jan. 14.). Ő háromszor is megházasodott, 1901. szeptember 21-én Prichradny Ödön és Hauer Ida lányát, Irén Eugéniát (Dolha, 1881. márc. 12.) vette el, tőle 1910-ben elvált, majd Meiszner Nándor és Ernye Blanka lányát, Irént (*1886. máj. 6.) vette feleségül 1910. november 14-én (házassági tanújuk volt Dudits Andor festőművész), tőle is elvált 1916-ban, végül Franck Margit Amanda Anna Magdolnát (Hamburg, 1896. dec. 29.) vette feleségül 1924. október 30-án.

Vilhelmina Istvánffy István felesége lett, leszármazottaikról nincsenek adatok.

Az özvegy mérnök, Képeffy József számára az öt árva nevelése bizonyára nem volt könnyű feladat, így hamarosan újból megnősült, Raffay Etelkát/Ottiliát vette feleségül. E házasságból is öt gyermek született: Terézia Adelhaide (Ókanizsa, 1854. okt. 14.), Ottília (1855. k.–Sátoraljaújhely, 1908. márc. 3., férje Szokolay Emil, gyermekeik Elvira és Andor), Kornélia (1858 k.–1927. jún. 4. előtt, férje cserfalvy Farkas Kálmán, gyermekük Andor /*1885. dec. 3./), István (Törökbecse, 1861.–Budapest, 1915. jún.) és József Antal (Törökbecse, 1863. dec. 14.–Budapest, 1943. jún. 13.). Utóbbi Szódy Szilárd és Müller Irma Magdolna nevű lányát vette feleségül 1933. október 21-én.

A Képeffy család 1858-tól élt Törökbecsén, mint arról a helyi plébános, dr. Szentkláray Jenő 1876. november 8-án özv. Képeffy Józsefné Raffay Etelka számára kiállított bizonyítványa is tanúskodik („Raffay Etelka, özvegy Képeffy Józsefné asszonyság megboldogult hitvestársa, békési Képeffy József főmérnök úrral s családjával 18 esztendőn át a törökbecsei róm. kath. egyházközségben tartózkodott, férjének – annak utolsó leheletéig – példásan hú hitvestársa s 8 gyerekének kitűnő nevelőanyja volt”).⁵⁶

Pécsi család

Dudits Andor feleségének, Pécsi Stefániának a családja a dualizmus korszakára oly jellemző asszimiláció tipikus példája (az izraelita családtagok kikeresztelkedtek és nevüket magyarosították). A lány apja Pécsi Manó volt, aki 1850-ben született

⁵⁴ Buda, Alsó-Víziváros, római katolikus házassági anyakönyv, 1787–1843. MNL OL, A 59. tekercs (135. felvétel).

⁵⁵ *Héjja Julianna Erika: i.m. 333.*

⁵⁶ <http://www.szentklaray.hu/styled-8/styled-5/files/szentkla0301ray-jeno030b-e0301letra.pdf>

Pécsett, Fuchs néven, izraelita családban. Nevét 1876-ban változtatta meg azért, hogy a virágkereskedő szakmájában oly fontos tisztességes hírnevét megőrizze.⁵⁷

Pécsi Manó Rieger Mór virágkereskedő lányát, Júliát vette feleségül, és ezáltal az ipar folytatását is megszerezte, mert apósától átvette annak díszvirág-kereskedő üzletét. Rieger Mór 1882-ben Bécsben hunyt el, felesége Popper Róza, gyermekeik voltak Júlia, Teréz (kb. 1864–Meran, 1887), Emil (1866) és Géza (kb. 1869).

Pécsi Manó és Rieger Júlia házasságából három leánygyermek született.

A legidősebb lány, Olga 1877. január 13-án született Budapesten. 1898. január 12-én feleségül ment a szintén izraelita Garami Béla Jakab orvoshoz (Budapest, 1869. ápr. 6.–Budapest, 1944. máj. 30.). A férj apja, Gráner Dávid megyei tiszti főorvos volt (Zsámbék, 1829–Monor, 1896), aki 1883-ban kisiskorú fiával együtt változtatta nevét Garamira. Az ő felesége Ullmann Júlia (1836–Monor, 1884) volt, Ullmann Sámuel és Herzl Anna gyermeke. Olga 1903-ban elvált Garamitól, aki később megnősült és megözvegyült, mert 1922-ben ismét házasságot kötött, ekkor már római katolikus felekezethez tartozóként, Rasits Etelkával. Házasságukból született Olga (1901–1973 után), aki Pugin Leó István Ferenc (Budapest, 1889) felesége lett, két leánygyermekük volt. Olga 1904-ben ismét férjhez ment, Margó Ede szobrászművészhez. A vőlegény izraelita, a menyasszony római katolikus volt, a házassági tanúk Dudits Andor és Horváth József, vagyis Olga leánytestvéreinek férjei, sógorai voltak. Margó Ede majd 1912-ben tért át a római katolikus vallásra (Margó Ede családjáról ld. alább, a Morgenstern családnál). E házasságban egy leány- és egy fiúgyermek született, leszármazottaik ma is élnek.

Viola 1878. június 11-én született Budapesten. 1898. június 22-én ment feleségül Horvát József hírlapíróhoz. A férj ugyancsak az izraelita felekezethez tartozott, nevét 1898-ban magyarosította, apja Horowitz Fülöp, anyja Hirsch Helén voltak. Egyik házassági tanújuk Garami Béla, a menyasszony sógora volt.

Pécsi Stefánia (Budapest, 1881. augusztus 20.–Budapest, 1955?) 1901. február 12-én megkötött házasságakor már római katolikusként fogadott örök hűséget férjének, tehát a Pécsi család tagjai a századforduló környékén térhettek át a római katolikus vallásra.

Morgenstern (Margó) család

Morgenstern Lipót 1830-ban született és 1897. január 31-én Budapesten hunyt el. Felesége Habern Katalin (1835–Budapest, 1899. aug. 9.), akinek szülei Habern Izsák és Passel Hanni voltak. Ismert, apjuk halálát gyászoló gyermekeik: Sándor, Johanna (férje: Révai Adolf), Róza (Kisbér, 1861. szept. 25.; férje Bernstein Lajos), Célia (ld. alább), Rozália (ld. alább), Ignác (1869–Budapest, 1913. jan. 21.; felesége Krisztina Erzsébet), Ármin és Ede (ld. alább).

⁵⁷ MNL OL, K 150. Belügyminisztérium, Általános iratok (= K 150), 7826/1876.

Célia (Budapest, 1864. jún. 25.–Budapest, 1943. dec.) korának ismert énekesnője volt.⁵⁸ 1887. december 7-én Vácon kötött házasságot Verő György író, zeneszerzővel (eredeti neve: Hauner Hugó, Igal, 1857. márc. 31.–Budapest, 1941. márc. 12.).⁵⁹ Gyermekeik voltak Klára (1889–1893), Márta (Budapest, 1898. jan. 19.–Budapest, 1983. febr. 4.) és Borbála (1901–1916). Márta 1921-ben ment hozzá Zágon István színműíró, humoristához (Tiszaszöllős, 1893. okt. 30.–Budapest, 1975. jan. 10.), gyermekük, György a háború áldozata lett (1926–1944). Nincs adatunk arra, hogy Célia hivatalosan is magyarosította volna a nevét, de valószínűleg ő volt az első, aki a Margó nevet művésznévként használta, már színinövendékként (édesapja gyászjelentésén azonban ő is Morgenstern).

Rozália (1866. szept. 15.–Budapest, 1928. dec. 17.) nővéréhez hasonlóan a színpadot választotta, énekes színésznő lett.⁶⁰ 1910. február 8-án feleségül ment illencfalvi Linzer Béla (*1862. febr. 17.) gyároshoz, és az ő kedvéért felhagyott a színésszettel. A férj nagypapjának, Linzer B. Ábrahámnak (1800–Pest, 1868) a gyermekei közül Károly (1824 k.–1904) hozta létre az első szeszfinomítót. 1884 augusztusában nemességet szerzett maga, felesége, Schulhof Róza és nyolc gyermeke számára, előnevüket 1901. február 5-én nyerték Kempelen szerint.⁶¹ A színésznő nővéréhez hasonlóan a „Margó” művésznevet használta, de csak az esküvője előtt kérte nevének hivatalos magyarosítását,⁶² így a házassági anyakönyvbe már ezen a néven került be, a megjegyzés rovatban pedig feltüntették, hogy „a menyasszony a közéletben a Zelma utónevet használja”.

Ede (Pest, 1872. máj. 8.–Balatonalmádi, 1946. febr. 3.) szobrászművész lett, és nővérei példáját követve maga is a Margó művésznevet választotta, sőt, legkorábban ő kérte nevének hivatalos magyarosítását (1903-ban).⁶³ Pécsi Olgát 1904. november 10-én vette feleségül, ekkor még az anyakönyvben izraelita vallásúként tüntették fel, de ugyanitt a megjegyzés rovatban az szerepel, hogy 1912-ben római katolikus vallásra tért át. Két gyermekük született. Margó Ede és Dudits Andor talán éppen e családi kötetelék miatt közösen is indultak művészeti pályázaton (Margó Ede–Dudits Andor–Lux Kálmán: A Rákóczi-síremlék pályaműve).

⁵⁸ Életére ld. a Magyar Színházművészeti Lexikon szócikkét, bár ott a születési dátum pontatlan (<http://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz15/153.html>). Családi síremléke a Kerepesi úti temetőben található (50/1-1-21).

⁵⁹ A házasságról tudósít: *Debrecen-Nagyvárad* *Értesítő*, 45. (1887) 50. szám, december 11. Vasárnap.

⁶⁰ Életére ld. a Magyar Színházművészeti Lexikon szócikkét, amelyben az ő születési és házassági dátuma is pontatlan (<http://mek.oszk.hu/02100/02139/html/sz15/154.html>).

⁶¹ *Kempelen Béla*: Magyar nemes családok. VI. k. Bp., 1913, a családtagok megadásával. Vö. még a MOL Királyi Könyvek adatbázisával (mol.arcanum.hu/digidat).

⁶² MNL OL, K 150. 3320/1910.

⁶³ MNL OL, K 150. 40 000/1903.